

Research Paper

Structural-Interpretive Modeling of Organizing Historical Texture of the City by Asset-Based Approach (Case Study: Urmia City)

Asghar Abedini¹ , Ayoub Manouchehri Miandoab^{*2} , Sahar Besharatdeh³ , Parviz Sivaniasl⁴

¹ Assistant Professor of Urban Planning, Department of Urban Planning, Urmia University, Iran

² Assistant Professor of Geography and Urban Planning, Department of Geography, Urmia University, Iran

³ MA in Urban Planning, School of Architecture, Urban Planning and Art, Urmia University, Iran

⁴ MA in Urban Planning, School of Architecture, Urban Planning and Art, Urmia University, Iran

10.22080/usfs.2021.17630.1896

Received:

July 27, 2019

Accepted:

July 7, 2020

Available online:

February 2, 2021

Keywords:

Asset-Based Approach, Interpretive-Structural Modeling (ISM), MICMAC Analysis, Historical Texture, Urmia City

Abstract

In today's societies, the increasing growth of urbanization and increasing population of cities as an inevitable principle, especially in the cities of developing countries, have caused major changes in the structure of cities. Cities and urban spaces have become overwhelmed in structure by the passage of time, Changing conditions, different climates and different events as like many human artifacts. Historical and ancient textures that usually form the primary and main core of the country's cities, on one hand, they are part of the cultural and historical heritage of those cities and therefore their preservation and organization are inevitable. Urban tissues suffer from physical and functional deterioration due to lack of attention, proper maintenance and care. Identifying the physical and functional status of such tissues with the aim of managing and planning for their maintenance are among the first and important steps that must be taken. The historical context of the city of Urmia is one of those which it has been explored in the context of local community-based asset policies. Asset based development of local communities is based on identifying, enhancing and utilizing existing capacities and assets. In other words, asset base development serves both as a tool in urban planning and management and as a way to equip the local community to achieve sustainability.

*Corresponding Author: Ayoub Manouchehri Miandoab

Address: Department of Geography, University of Urmia, Iran

Email: a.manouchehri@urmia.ac.ir

Tel: 09141832907

Extended Abstract

Introduction

In today's societies, the increasing growth of urbanization and increasing population of cities as an inevitable principle, especially in the cities of developing countries, have caused major changes in the structure of cities. Cities and urban spaces have become overwhelmed in structure by the passage of time, changing conditions, different climates and different events like many other human artifacts. Historical and ancient textures that usually form the primary and main core of the country's cities are part of the cultural and historical heritage of those cities, and therefore their preservation and organization are inevitable. Urban tissues suffer from physical and functional deterioration due to lack of attention, proper maintenance and care. Identifying the physical and functional status of such tissues with the aim of managing and planning for their maintenance are among the first and important steps that must be taken. The historical context of the city of Urmia is one of those which has been explored in the context of local community-based asset policies. Asset-based development of local communities is based on identifying, enhancing and utilizing existing capacities and assets. In other words, asset base development serves both as a tool in urban planning and management and as a way to equip the local community to achieve sustainability.

Research Methodology

This paper identifies and analyzes the dimensions and indicators affecting the organization of the historical context of Urmia through a community-based property policies approach using structural-interpretive modeling. Finally, it has designed the relationship between

the criteria (social, physical and financial capital) and their indicators. According to the investigated components of the present study, the method of doing research in this article is applied in terms of purpose and is descriptive-analytic in nature. Content analysis method has been used in order to identify the factors that influence the organization of historical context with the underlying asset policies approach. In this research, the data collection tool is a two-way interview and questionnaire and face validity criterion is used to measure and evaluate the validity of the questionnaire. First, through the study of literature and the content analysis and comparative analysis of relevant research and interviews with experts, the dimensions and indicators of property policy underpinning the development of local communities for organizing the historical context were identified. And then using the new analytical methodology of Structural-Interpretive Modeling (ISM), the relationships between the dimensions and the indicators of the underlying asset policy for organization were determined and integrated. Structural-interpretive modeling is an effective tool for identifying and analyzing the relationships between elements within a system introduced by Warfield in 1974. Finally, by using MICMAC analysis, the type of variables is determined with respect to the impact on other variables.

Research Findings

The results show that the two factors of property status, monthly income, and residential property value, with 16 and 15 penetration power respectively are the most influential and metrics for money and distance on both streets with penetration power of 4. They have the least impact on organizing the historical context with the approach of asset policies. Also, at the

dimensional level, the results show that the first effective factor in organizing the historical context of Urmia with the approach of asset policies based on the development of local communities is the dimension of financial capital. Other findings of the study using MICMAC analysis indicate that the variables of tissue lending fund and awareness of historical identity of the tissue are more influenced by other factors and are systemically influential and dependent elements. In other words, many factors are involved in the creation of this variable and they themselves are less likely to cause other variables. Variables such as distance to the street, area of residence, and quality of physical facilities are categorized as independent variables (autonomous) that have weak influence and dependence.

Conclusion

This research provides new insights into the nature of organizing the historical context through the asset-based approach of developing local communities in Urmia, which identifies priorities for action in the decision-making space. Accordingly, in this study, the effective factors in the historical context of the Urmia City community-based development policies (20 factors) were determined using content analysis method and relying on expert opinions of urban experts and research centers. The criteria for selecting experts are theoretical mastery, practical experience, willingness and ability to participate in research and access. An important point in determining the number of experts is to ensure the consistency of the different perspectives in the research.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

علمی پژوهشی

مدل‌سازی ساختاری-تفسیری سامان‌دهی بافت تاریخی شهر با رویکرد دارایی-مبنا (مورد: شهر ارومیه)

اصغر عابدینی^{۱*}، ایوب منوچهری میان‌دوآب^۱، سحر بشارت‌ده^۲، پری‌ناز سیوانی اصل^۲

^۱ استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.
^۲ کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

doi 10.22080/usfs.2021.17630.1896

چکیده

این مقاله ابعاد و شاخص‌های مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی ارومیه با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی را از طریق مدل‌سازی ساختاری-تفسیری شناسایی و تحلیل می‌کند و درنهایت، به طراحی ارتباطات بین معیارها (سرمایه اجتماعی، کالبدی و مالی) و زیرمعیارهای آنها پرداخته است. با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی پژوهش حاضر، روش انجام تحقیق در این مقاله از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی (علی) است. ابتدا، از طریق مطالعه ادبیات و مطالعات دیگر شاخص‌های سیاست دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی برای سامان‌دهی بافت تاریخی، شناسایی شده است، سپس با استفاده از متدولوژی تحلیلی نوین مدل‌سازی ساختاری-تفسیری (ISM) روابط بین شاخص‌های سیاست دارایی‌مبنا برای سامان‌دهی تعیین و به‌صورت یکپارچه تحلیل شده است؛ درنهایت با استفاده از تحلیل MICMAC، نوع متغیرها با توجه به میزان اثرگذاری و اثرپذیری بر سایر متغیرها مشخص شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، سه عامل میزان درآمد ماهانه، وضعیت مالکیت، و ارزش ملک مسکونی به ترتیب با میزان قدرت نفوذ ۱۸، ۱۸ و ۱۶ بیشترین تأثیر و معیارهای کیفیت امکانات کالبدی و ثروت قابل تبدیل به پول هر دو با میزان قدرت نفوذ ۷، کمترین تأثیر را در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای دارند. همچنین در سطح ابعاد، نتایج نشان می‌دهد که اولین ابعاد مؤثر در سامان‌دهی بافت تاریخی ارومیه با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی، ابعاد سرمایه مالی است. در نتیجه، هر گونه برنامه و اقدام برای سرآغاز و سامان‌دهی بافت تاریخی شهر ارومیه، باید به نقش کلیدی و پایه‌ای این عوامل توجه نماید.

تاریخ دریافت:

۵ آذر ۱۳۹۸

تاریخ پذیرش:

۱۲ بهمن ۱۳۹۹

تاریخ انتشار:

۱۴ بهمن ۱۳۹۹

کلیدواژه‌ها:

مدل‌سازی، تفسیری-
ساختاری، سامان‌دهی، رویکرد
دارایی-مبنا، بافت تاریخی،
شهر ارومیه

* نویسنده مسئول: اصغر عابدینی

آدرس: گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

ایمیل: as.abedini@urmia.ac.ir
تلفن: ۰۹۱۴۱۸۷۳۲۶۰

۱ مقدمه

(۴۲:۱۳۸۷). در ارتباط با موضوع تحقیق، پژوهش‌هایی انجام شده است (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ مطوف و همکاران، ۱۳۸۷؛ پیری و همکاران، ۱۳۹۳؛ مسعود و همکاران، ۱۳۹۱). نتایج آنها نشان می‌دهد که توسعه محلی با رویکرد دارایی‌مبنا می‌تواند راهبرد مناسبی برای توسعه پایدار باشد.

بافت تاریخی شهری ارومیه مانند سایر شهرهای بزرگ در گذر زمان و با ورود مدرنیته و مدرنیزاسیون شهری نتوانسته است خود را با این تحولات هماهنگ کند و در نتیجه، به سمت فرسودگی و عدم کارایی رفته است. تطبیق شالوده شهر با نیازهای معاصر و در عین حال حفظ و سامان‌دهی میراث فرهنگی شهر و در نظر گرفتن نقش فعال‌تری برای بافت تاریخی، تا حدودی حیات شهری را به هسته اصلی شکل‌گیری شهر ارومیه هدیه خواهد داد. در همین جهت، پژوهش حاضر، به دنبال ارائه مدلی پیشنهادی به منظور سامان‌دهی و مداخله در بافت تاریخی شهر ارومیه است. هدف این تحقیق، سامان‌دهی بافت تاریخی ارومیه بر اساس دارایی‌های موجود در اجتماع محلی بافت (سرمایه کالبدی، مالی و اجتماعی) است تا ارتباط بین سرمایه‌ها، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هرکدام از معیارها و زیرمعیارهای آنها مشخص شود. در همین زمینه، ابتدا معیارها و زیرمعیارهای رویکرد دارایی‌مبنا برای سامان‌دهی بافت‌های تاریخی با استفاده از ادبیات و مطالعات دیگر استخراج شدند؛ سپس با استفاده از مدل تحقیق مهم‌ترین عوامل کلیدی تأثیرگذار در سامان‌دهی بافت تاریخی شهر ارومیه در بین سرمایه‌های موجود مشخص شد. نوآوری تحقیق نیز مبنی بر استفاده از مدل‌سازی ساختاری-تفسیری و تحلیل میک‌مک است که اولین بار است برای اولویت‌بندی شاخص‌های سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد دارایی‌مبنا از آن استفاده می‌شود.

در گذشته، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه به منظور بهبود کیفیت زندگی در بافت‌های تاریخی و فرسوده شهری با نگاهی دولت‌محور و قیم‌آبانه تهیه و به ساکنان این بافت‌ها تحمیل می‌شد. این طرح‌ها به دلیل عدم توجه به خواسته‌ها و شرایط ساکنان نه تنها در حل مسائل و مشکلات موجود ناتوان بود، بلکه بسیاری از آنها به مرحله اجرا نیز نرسیدند (مسعود و همکاران، ۱۳۹۱: ۶۳). به همین دلیل، امروزه الگوهای توسعه درون‌زا و ارتقای کیفیت سکونت در بافت‌های شهری، بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است و توجه مدیران و برنامه‌ریزان شهری بیشتر به سطوح پایین‌تر زندگی شهری و نیز بهره‌گیری از ظرفیت‌های اجتماع محلی^۱ جلب شده است. رویکرد توسعه دارایی‌مبنای اجتماعات محلی بر پایه شناسایی ظرفیت‌ها و سرمایه‌های موجود در جامعه، تقویت و بهره‌برداری از آن هاست. این رویکرد بر فرایند تأکید دارد و با بسیج سرمایه‌های محلی به دنبال ظرفیت‌سازی است (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۰). برنامه‌ریزی توسعه اجتماع محلی، به بیان فریدمن (۱۹۹۲)، با تأکید بر تقویت و اهمیت نقش سطوح محلی و حضور مردم، انجمن‌ها و نهادهای مدنی در عرصه تصمیم‌گیری، به تأکید بر نقش شهروندان و مشارکت و همکاری آنان در عرصه فعالیت‌ها و اقدامات روزمره و تدوین برنامه‌هایی که با نیازها و شرایط محلی و در سطح اجتماعات مناسب باشد، می‌پردازد (Friedman, 1992: 482). لذا توسعه دارایی‌مبنا اجتماعات محلی سعی بر آن دارد با شناسایی، تقویت و بهره‌برداری ظرفیت‌های محلی و لحاظ کردن نقش همه بهره‌برداران به اهداف خود دست یابد. به عبارتی، توسعه دارایی‌مبنا و راهکارهای عملی آن به‌عنوان ابزاری در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری عمل می‌کنند که فرایند دستیابی به طرح‌های کارآمد و درنهایت، توسعه پایدار شهری را با سهولت و موفقیت بیشتری همراه سازد (مطوف و همکاران،

1-Community

۲ مبانی نظری

۲٫۱ اجتماع محلی

اجتماع مفهومی پیچیده است که می‌توان برداشت‌های مختلفی از آن داشت. به‌طور کلی اجتماع، به مفهوم وجود روابط در میان گروهی از مردم در مکان جغرافیایی خاص است، که این روابط فراتر از روابط اتفاقی است. زیرا افراد عضو گروه دارای برخی اهداف و ارزش‌های مشترک با یکدیگرند (Saraf et al, 2015: 118). اجتماع محلی همچون گروهی است که خود را دسته‌ای پایدار و قوی می‌داند، خصوصاً زمانی که دارای یک منطقه جغرافیایی مشترک باشند. مهم‌ترین معیارها در تعریف اجتماع محلی، وجود مشارکت منظم افراد در فعالیت‌های آن، قدرت تشخیص افراد و بعد، فضا و مکان خاص، که به‌عنوان قلمرو مشترک محسوب می‌گردد، است (Habibi, 2006: 2).

۲٫۲ بافت تاریخی

بافت تاریخی، مناطقی از بخش‌های قدیمی شهرها هستند که از قرن‌ها پیش شکل گرفته و در زمان حال در مرکز و یا محدوده جدایی‌ناپذیر شهرها، محدوده ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. بافت تاریخی همان هسته اولیه شهر و جزئی از خاطره و شناسنامه مردم آن منطقه است (سجادزاده و همکاران، ۱۳۹۶: ۳). به‌طور کلی، آنچه در مفهوم بافت شهری سبب اطلاق تاریخی بودن به مکان و توجه و نگهداری از آن می‌شود، ارزش‌هایی است که با گذشت زمان در آن مکان ذخیره شده‌اند (حناچی و پورسراجیان، ۱۳۹۱: ۱۴۸).

۲٫۳ سامان‌دهی

مقصود از سامان‌دهی، به نظم درآوردن و سامان دادن به ساختار و عملکرد اجزای یک سیستم، طوری که بهبود عمومی آن سیستم را در پی داشته باشد.

واژه سامان‌دهی در ادبیات برنامه‌ریزی و عمران شهری دارای مفهوم و ابعاد فیزیکی- کالبدی و خدمات شهری است (روحانی، ۱۳۹۲: ۶۶).

۲٫۴ معرفی رویکرد توسعه دارایی‌مبنا؛

شکل‌گیری نگرش، مشخصه‌ها و

فرایند

حدود ده‌ها سال است که رویکرد نیازمبنا اساس توسعه جامعه محلی، در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را تشکیل می‌دهد. بر اساس این رویکرد، نیازهای جامعه محلی به وسیله تفریق منابع موجود جامعه از منابع مورد نیاز به‌صورت دقیق تعیین کمیت می‌شوند. اتخاذ این رویکرد بر اساس سیاست استحقاق^۱ است و باعث فروریختن ساکنان اجتماع محلی در چرخه وابستگی می‌شود (Kretzmann & McKnight, 1993). ناکارآمدی سیاست‌های دولتی در رویکرد نیازمبنا باعث روی آوردن به تحقیق درباره توسعه اجتماع محلی، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی و مشارکت شده است (Arefi, 2008: 2).

رویکرد دارایی‌مبنا دارای سه مشخصه ساده و وابسته به هم است که عبارت‌اند از:

- ۱- شناسایی دارایی‌های محلی: راهبردهای توسعه بر مبنای قابلیت‌ها و توانمندی‌های ساکنان، انجمن‌ها و نهادهای عمومی محلی تعیین می‌شود (Mathie & Cunningham, 2002). به اعتقاد کرتزمن و مک نایت (۱۹۹۳) دارایی‌های اجتماع محلی شامل افراد، انجمن‌ها و نهادهای محلی می‌شود. دارایی‌های اجتماع محلی در رویکرد دارایی‌مبنا به لحاظ نوع، شامل سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی و مالی می‌شود (عارفی، ۱۳۸۰: ۲۳).

۱- استحقاق (Entitlement) سیاستی است که نیازمندان را مستحق کمک از سوی دولت می‌داند و آنها را به نظام یارانه وابسته می‌کند.

می‌رود که با تکیه بر قابلیت‌های درونی جوامع، اساس توسعه را دارایی‌های اجتماعی محلی قرار می‌دهد. در واقع رویکرد دارایی‌مبنا در برابر رویکرد مرسوم نیازمبنا^۲ تعریف می‌شود (پیری و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۴).

❖ فرایندگرا در برابر پیامدگرا: ویژگی فرایندگرا بودن سیاست‌های دارایی‌مبنا در نتیجه ظرفیت‌سازی اجتماعات محلی بر مبنای بسیج دارایی‌های اجتماعی، کالبدی و مالی ظهور می‌یابد (عارفی، ۱۳۸۰: ۲۳)

❖ جامع در برابر مقوله‌ای: از ویژگی‌های دیگر رویکرد دارایی‌مبنا برای توسعه اجتماعات محلی، جامعیت آن است؛ در حالی که رویکرد نیازمبنا نوعاً مقوله‌ای هستند و مسائل (مانند فقر) را در حد مسائل کوچک ساده می‌کنند (عارفی، ۱۳۸۰: ۱۶)

❖ ابزاری برای توسعه درون‌زا: توسعه اجتماعی، تشکیل‌دهنده فرایند سیاست‌سازی و تصمیم‌گیری با رویکرد دارایی‌مبنا است و دارایی‌های اجتماع محلی از جمله سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی و مالی به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف توسعه اجتماعی تلقی می‌شوند (پیری و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۵).

۲،۶ مؤلفه‌ها و شاخص‌های سیاست‌های دارایی‌مبنا

منظور از دارایی، موجودی و توان مادی، اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی انسان و یا اجتماع محلی است، که به‌صورت شبکه‌ای از افراد با هدف برآوردن نیازهای خود در مقیاس اجتماع محلی ظهور می‌یابد. سیاست‌سازی و تصمیم‌گیری مدیران شهر بر مبنای این الگو برای دستیابی به توسعه محلی، شاخص‌های زیر را می‌تواند مورد توجه قرار دهد:

۲- جلب مشارکت ساکنان: از آنجا که فرایند توسعه دارایی‌مبنا براساس دارایی‌ها و ظرفیت‌های موجود در اجتماعات محلی است، داشتن نگاه از پایین‌گیرناپذیر به نظر می‌رسد. این طرز نگرش بر تقدم سرمایه‌گذاری، خلاقیت و مشارکت محلی ساکنان تأکید دارد. بر اساس آخرین نظریه‌ها در مورد مشارکت، دولت و مردم شرکایی هستند که با یکدیگر تقسیم کار می‌کنند. بنابراین، نظریه‌پردازان نظریه شراکت را مطرح کردند که بر اساس آن، دولت و مردم باید مانند دو شریک دارای منافع مشترک و با حقوق و اختیارات معین در کارهای مربوط به توسعه و اداره ملی و محلی کشور، همگام و هماهنگ باهم فعالیت کنند (مطوف، ۱۳۷۸: ۱۰۷). در مدل از پایین به بالا، دولت‌ها و مردم در امر برنامه‌ریزی با یکدیگر همکاری می‌کنند و این نگرش نتایج بلندمدتی در پی خواهد داشت (Reddy, 2003). این روش به منظور خودکفا ساختن اجتماعات محلی به کار می‌رود و آنها را به سمت استقلال سوق خواهد داد (South Tyneside Council, 2007).

۳- ظرفیت‌سازی: در رویکرد دارایی‌مبنا، عوامل خارجی نقش مهمی در بسیج و تجهیز دارایی‌ها در جهت توسعه اجتماع محلی دارند که به مفهوم ظرفیت‌سازی از آن یاد می‌شود (Kretzmann & McKnight, 1993). در واقع ظرفیت‌سازی برای اجتماعات محلی اهمیت زیادی دارد.

۲،۵ چارچوب مفهومی سیاست‌های دارایی‌مبنا

امروزه سیاست‌های دارایی‌مبنا، به‌عنوان رویکردی نوین در توسعه اجتماعات محلی به کار

۲٫۷ فرایند توسعه دارایی‌مبنا

فرایند توسعه دارایی‌مبنای اجتماعات محلی با ۳ مشخصه زیر تعریف می‌شود (مطوف؛ ۱۳۸۷: ۴۵):

۱. آغاز استراتژی توسعه اجتماع محلی با این پرسش است که در حال حاضر چه چیزی در اجتماع محلی موجود است و ظرفیت‌های ساکنان و شاغلان آن کدام است؛ نه پرسش‌هایی همچون چه چیزی وجود ندارد و چه چیزی مشکل‌آفرین است یا اینکه نیازهای اجتماع محلی چه چیزهایی هستند.

۲. فرایند توسعه اجتماع محلی با رویکرد دارایی‌مبنا، ملزم به تمرکز در داخل است. البته این مفهوم به معنای کوچک شمردن کمک‌های خارجی و یا نادیده انگاشتن نیاز به جذب منابع اضافی نیست، بلکه مفهوم تمرکز داخلی به معنای تأکید بر اولویت تعریف محلی از مشکلات موجود و راهکارهای توسعه، سرمایه‌گذاری محلی، خلاقیت و کنترل محلی دارد.

۳. اگر فرایند توسعه اجتماع محلی دارایی‌مبنا و متمرکز بر داخل باشد، در آن صورت به میزان زیادی بر مبنای ارتباطات اجتماعی خواهد بود.

۳ روش تحقیق

این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر مدل‌سازی ساختاری-تفسیری سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی (مطالعه موردی: بافت تاریخی ارومیه) و ارتباطات این عوامل انجام شده است. با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی، پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش‌شناسی به صورت توصیفی از نوع علی است. به منظور استخراج شاخص‌های مؤثر بر سامان‌دهی بافت

❖ سرمایه اجتماعی: ریشه این اصطلاح به سال ۱۹۱۶ برمی‌گردد، زمانی که توسط هانیفن^۱ که یک اصلاح‌گر امور مدارس بود، برای اولین بار مطرح شد (فنی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۱۰). سرمایه اجتماعی زاده تعامل انسان‌ها با یکدیگر و محصول آشنا بودن افراد باهم است که با گذشت زمان رشد می‌کند و ارزشمندتر می‌شود؛ در نتیجه، هیچ‌گاه در مالکیت فرد خاصی نیست و همواره در جریان است (احدنژاد روشتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰). این سرمایه به‌عنوان یکی از عناصر مهم قدرت «جامعه مدنی»، برای مدیریت خویش از طریق فعالیت‌های گروهی غیررسمی و غیردولتی و داوطلبانه است (تاجبخش، ۱۳۸۴: ۱۱).

❖ سرمایه کالبدی: شامل موجودی منابع مادی از قبیل راه‌ها، مسکن، پارک و فضاهای عمومی است. این قبیل سرمایه‌ها اصولاً فرسایشی هستند که در طول زمان به مرور در نتیجه مصرف، فرسایش می‌یابند. سرمایه‌های کالبدی از طریق ایجاد زمینه‌های روابط رودررو، ارتباطات همسایگی و نمایش فضایی هنجارهای حاکم بر محلات اجتماعی، باعث تحکیم بخشی به این روابط و بالا بردن سرمایه‌های اجتماعی می‌شوند (پیری، ۱۳۸۳: ۲۶۰).

❖ سرمایه مالی: از جمله آشکارترین و ملموس‌ترین نوع سرمایه است که به مواردی از قبیل دارایی‌های بانکی، پس‌انداز، پول نقد و درآمد ماهانه و یا سالانه افراد، گروه‌ها و شرکت‌ها اطلاق می‌شود (نقدی، صادقی، ۱۳۸۸: ۲۰). کمبود و حتی فقدان جمعی این نوع سرمایه در سطح اجتماعات محلی، ممکن است باعث به زوال و نابودی آنها شود.

1-Hanifan

۳٫۲ روش نمونه‌گیری

تکنیک دلفی و نیز روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری ایجاب می‌کند که اطلاعات از خبرگان و متخصصان دریافت و تحلیل شود. برای انتخاب تیم دلفی و تیم ISM، چون هدف پژوهش تعمیم نتایج نیست، از روش نمونه‌گیری هدف‌مند استفاده شده است. معیارهای انتخاب خبرگان، تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی است. نکته قابل توجه در تعیین تعداد خبرگان، کسب اطمینان از جامعیت دیدگاه‌های مختلف در پژوهش است. تعداد خبرگان شرکت‌کننده در ISM مقالات بررسی‌شده معمولاً بین ۱۴ الی ۲۰ نفر انتخاب شده است (Hachicha & Elmsalmi, 2013; Faisal et al., 2010; Lee et al., 2010; Pandey & Garg, 2009; Ramesh, et al., 2008; Charan et al., 2008). با توجه به معیارهای فوق، درنهایت، تعداد ۱۶ نفر از خبرگان متخصصان شهری برای شرکت و همکاری در فرایند پژوهش انتخاب شده است.

۳٫۳ روایی محتوایی

با استفاده از روش تحلیل محتوایی، عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی شناسایی شده و برای تفسیر روابط بین آن ابعاد و شاخص‌ها، مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM) انجام شده است. زیرا این مدل یک روش استقرار مطلوب برای شناسایی و تحلیل روابط بین ابعاد و شاخص‌هاست. روایی محتوایی پرسش‌نامه در این پژوهش به حد و میزانی اشاره دارد که یک ابزار منعکس‌کننده محتوای مشخص مورد نظر باشد. بر اساس روش لاوشه، برای ایجاد روایی محتوایی در پرسش‌نامه، ابتدا با مرور ادبیات در حوزه مورد مطالعه، دامنه محتوا و آیتم‌های ساخت پرسش‌نامه تدوین می‌شود، سپس از اعضای پانل محتوا خواسته می‌شود با انتخاب یکی از سه گزینه «ضروری»، «مفید اما نه ضروری» یا «غیرلازم»، به میزان مناسب بودن هر آیتم پاسخ دهند. بر این اساس، با کمک رابطه شماره

تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنا، از مطالعات انجام‌شده در این زمینه (جدول شماره ۱) استفاده شده است. در قسمت مدل‌سازی ساختاری-تفسیری، از نظرات خبرگان و متخصصان دانشگاهی و صاحب‌نظر در این حوزه از طریق روش دلفی استفاده شده است. در این پژوهش، ابزار جمع‌آوری داده‌ها به صورت مصاحبه و پرسش‌نامه دوبه‌دویی است و برای سنجش و ارزیابی روایی پرسش‌نامه از ملاک روایی صوری استفاده شده است.

۳٫۱ مدل‌سازی ساختاری-تفسیری (ISM)

یک مدل مؤثر جهت شناسایی و تحلیل روابط بین عناصر در درون یک سیستم است (Rakesh et al., 2017) که در سال ۱۹۷۴ توسط وارفیلد معرفی شد (آتش‌سوز و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۴). مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM) فرایندی متعامل است که در آن، مجموعه‌ای از عناصر مختلف و مرتبط با یکدیگر در یک مدل سیستماتیک جامع ساختار بندی می‌شوند (آذر و همکاران، ۱۳۸۷: ۷). این مدل تکنیکی مناسب است که با شناسایی متغیرهای مرتبط با موضوع و یا مشکل به شناسایی روابط بین موارد می‌پردازد. سپس به مجموعه‌ای از عواملی را که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم با موضوع در ارتباط هستند، در یک مدل نظام جامع ساختاردهی می‌کند (Rakesh et al., 2017). مدل‌سازی ساختاری-تفسیری در تشخیص روابط درونی متغیرها و همچنین با تجزیه و تحلیل می‌تواند به اولویت‌بندی و تحلیل تأثیر یک متغیر بر متغیرهای دیگر بپردازد. همچنین این تکنیک می‌تواند به اولویت‌بندی و تعیین سطح عناصر یک سیستم اقدام کند که کمک بسیار شایانی به مدیران برای اجرای بهتر مدل طراحی‌شده می‌کند (خاکی، ۱۳۹۴: ۱۱۵). ایده اصلی مدل‌سازی ساختاری تفسیری، تجزیه یک سیستم پیچیده به چند زیرسیستم، با استفاده از تجربه عملی و دانش خبرگان به منظور ساخت یک مدل ساختاری چندسطحی است.

پاسخ‌دهنده با استفاده از نمادهای ذیل به تعیین روابط متغیرها می‌پردازد:

نماد V: یعنی i منجر به j می‌شود.

نماد A: یعنی j منجر به i می‌شود.

نماد X: ارتباط دوطرفه از i به j و برعکس

نماد O: هیچ ارتباطی بین i و j وجود ندارد.

- **گام سوم:** ایجاد ماتریس دسترسی اولیه. در این مرحله، ماتریس خودتعاملی ساختاری به یک ماتریس دو دویی تبدیل می‌شود و ماتریس دسترسی اولیه به دست می‌آید. از طریق تبدیل نمادهای A و O به صفر و X و V به یک، ماتریس خودتعاملی ساختاری به ماتریس دو دویی تبدیل می‌شود، که به اصطلاح ماتریس دسترسی اولیه خوانده می‌شود.

- **گام چهارم:** ایجاد ماتریس دسترسی نهایی. پس از آنکه ماتریس دسترسی اولیه به دست آمد، با وارد کردن انتقال‌پذیری در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی به دست می‌آید.

- **گام پنجم:** بخش‌بندی سطح وارفیلد، دو قاعده اصلی برای سطح‌بندی بیان می‌کند.

قاعده اول: مجموع فراوانی عناصر را بر اساس ستون مجموع خروجی و مجموعه مشترک معین و به ترتیب از کوچک‌ترین تا بزرگ‌ترین فراوانی سطح‌بندی کنیم.

قاعده دوم: طبق این قاعده که به قاعده تکرار معروف است، بر اساس اولین جدول با توجه به کوچک‌ترین مجموع فراوانی در ستون مجموع خروجی و مجموعه مشترک، عنصر یا عناصر سطح‌بندی می‌شوند. عناصر سطح‌بندی‌شده از جدول حذف و مجدداً قاعده اجرا می‌شود. فرایند حذف و روابط غیر مستقیم تعمیم می‌یابد.

یک، نسبت روایی محتوایی محاسبه‌شده و با توجه به سطح مورد نیاز برای معناداری آماری ($p < 0.05$) حداقل $CVR = 0.75$ برای هر مرحله جهت پذیرش آن مرحله به دست می‌آید (Lawshe, 1975; Punniyamoorthy et al., 2011). به‌عنوان نمونه، نسبت روایی محتوایی برای سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در ارومیه برابر ۰/۲۰ است، به‌صورت زیر محاسبه شده است. به عبارت روشن‌تر یعنی:

رابطه ۱:

$$CVR = \frac{N_e - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}} = \frac{19 - \frac{20}{2}}{\frac{20}{2}} = 0.8$$

N_e = تعداد اعضای که پاسخ ضروری داد،
تعداد کل اعضای پانل

۳/۴ پایایی

برای سنجش پایایی پرسش‌نامه ISM از روش آزمون مجدد استفاده شده است. بر این اساس، پرسش‌نامه مزبور دوباره به ۴ نفر از خبرگان و متخصصان که دسترسی مجدد به آن‌ها امکان‌پذیر بود، ارسال شد. درنهایت، مجموع همبستگی پاسخ‌های اعلام‌شده از طرف خبرگان برای هر دو مرحله ۰/۷۹۶ محاسبه شد. این شاخص مؤید آن است که پرسش‌نامه دارای پایایی قابل قبولی است.

۳/۵ فرایند مدل‌سازی ساختاری

تفسیری

- **گام اول:** شناسایی متغیرهای مربوط به مسئله. این مرحله با بررسی مطالعات گذشته و دریافت نظر کارشناسان انجام می‌شود.

- **گام دوم:** تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری. در این مرحله، متغیرها به‌صورت دو به دو با هم بررسی می‌شوند و

وابستگی بالایی برخوردارند. گروه سوم، متغیرهای پیوندی^۲ (ناحیه سوم) هستند. این متغیرها قدرت نفوذ و وابستگی بالایی دارند. گروه چهارم، متغیرهای مستقل (کلیدی)^۳ (ناحیه ۴) هستند. این متغیرها از قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی برخوردارند. از طریق جمع کردن ورودی‌های هریک در سطر و ستون، قدرت نفوذ و وابستگی متغیرها به دست می‌آید.

• **گام آخر:** تجزیه و تحلیل قدرت نفوذ و میزان وابستگی (نمودار MICMAC). بر اساس قدرت وابستگی و نفوذ متغیرها می‌توان یک دستگاه مختصات تعریف و آن را به چهار قسمت تقسیم کرد. گروه اول، متغیرهای خودمختار (ناحیه ۱) که قدرت نفوذ و وابستگی ضعیفی دارند. گروه دوم، متغیرهای وابسته^۱ (ناحیه دوم) را شامل می‌شود که از قدرت نفوذ ضعیف، اما

جدول ۱ - ابعاد و شاخص‌های سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی

ابعاد	شاخص‌ها	مآخذ
سرمایه کالبدی	قدمت سکونت	Omuta (1988) / Lau Leby et al (2010)
	کیفیت امکانات کالبدی	Omuta (1988)/ Visser et al (2005)
	ساختمان مسکونی	Balsas (2004) / American Institute of Architects (2005)
	فاصله با بر خیابان	Brittne (2009) / Vancouver Municipality (2004)
	مساحت عرصه و اعیان	American Institute of Architects (2005) / Ling & Yuen (2009)/ Southwest(2003) / Henry Lenard (1997)
سرمایه مالی	میزان درآمد ماهانه	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳
	ارزش ملک مسکونی	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳
	وضعیت مالکیت	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳ / سرگلزایی جوان؛ هادیانی ۱۳۹۵
	پس‌انداز بانکی	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳
	ثروت قابل تبدیل به پول	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳
سرمایه اجتماعی	صندوق قرض‌الحسنه بافت	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳ / سرگلزایی جوان؛ هادیانی ۱۳۹۵
	نوع شغل مردم بافت	عیسی پیری؛ مهدی رضاییان ۱۳۹۳
	اعتماد و امنیت	Putnam, 2000/ Rezazadeh, 2010/ Bullen & Onyx, 1999/ Forrest & Kearns, 2001 / شفیعا، ۱۳۸۹: ۲۰۷ / فیلد، ۱۳۸۸: ۱۰۶
	انسجام اجتماعی	Rezazadeh, 2010 /Cook & Wall, 1980:39
	تصمیم‌سازی ساکنان	Bullen & Onyx,1999
	تعلق خاطر به بافت	Forrest & Kearns, 2001

³- Autonomous variables

¹- Dependent variables

²- Linkage variables

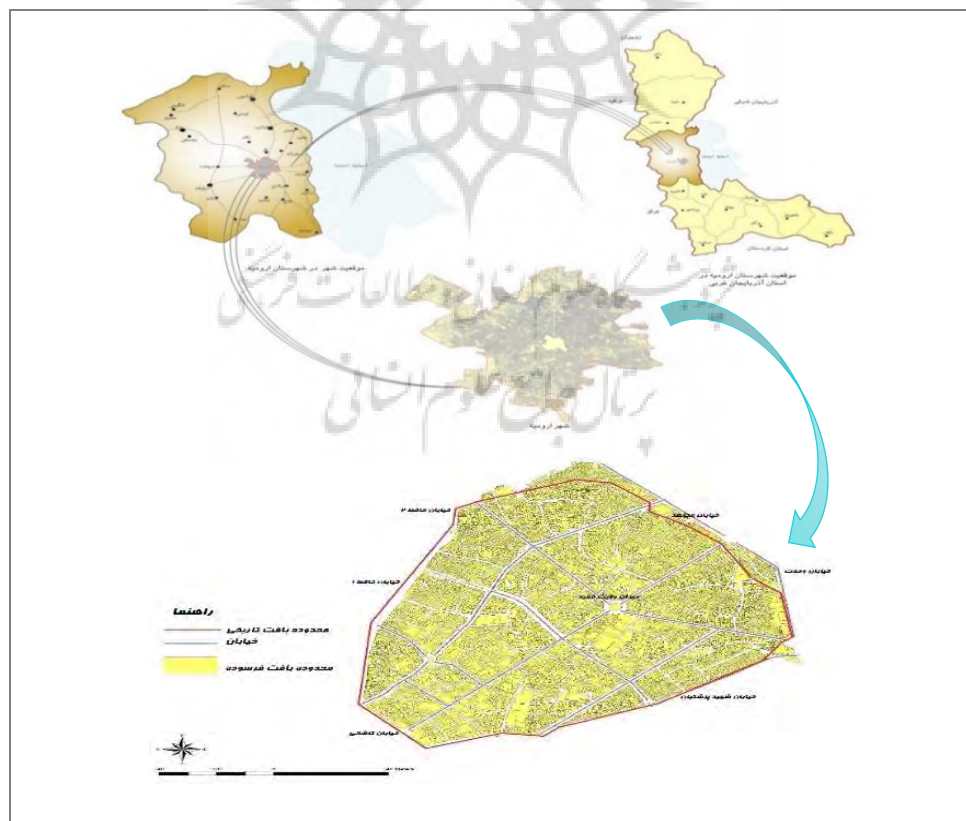
ابعاد	شاخص‌ها	مآخذ
مشارکت اجتماعی و مدنی	هنجارهای مشترک رفتاری	Putnam, 2000/ Forrest & Kearns, 2001/ Alrige & Halpern, 2002/ Bullen & Onyx, 1999/ ۱۳۸۵:۱۶۵، فیروزآبادی، ۱۳۸۰:۴۴ / شریفیانی ثانی، ۱۳۸۰:۴۴ / شریفیانی ثانی، ۱۳۸۰:۴۴ / شریفیانی ثانی، ۱۳۸۰:۴۴
ارزشمندی زندگی	آگاهی به هویت تاریخی بافت	Fukuyama, 1995:50; Schmit & Posner, 1989:65 / شفیعا، ۱۳۹۱ / Bullen & Onyx, 1999 / Schiner & thomas, 1993:12
		لینچ، ۱۳۷۶:۱۶۷ / ۱۳۷۶:۱۶۷ / چاپ من، ۱۳۸۴: ۱۵۸

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

تاریخی این شهر و اندام زنده پیکر شهری و با توجه به نیازهای ساختاری و عملکردی عمومی شهر، باید جایگاه مناسبی به آن اختصاص داده شود. بافت قدیمی شهر ارومیه به مساحت ۲۷۷,۷ هکتار در قسمت هسته مرکزی شهر واقع شده که ۳,۵ درصد از کل مساحت شهر ارومیه را به خود اختصاص داده است (عابدینی و همکاران، ۱۳۹۵:۶۸۳).

۴ محدوده انجام تحقیق

بافت تاریخی شهر ارومیه هسته اولیه تشکیل‌دهنده این شهر و با قدمت و ارزش تاریخی بالا، محل زندگی ساکنان بومی و قدیمی است و به نوعی هویت شهر ارومیه محسوب می‌شود. با گذشت زمان متأسفانه محلات تاریخی دچار فرسودگی‌های کالبدی و عملکردی شدند. بافت تاریخی و مرکزی شهر ارومیه، به‌عنوان شناسنامه

شکل ۱ - موقعیت شهرستان ارومیه، شهر ارومیه و بافت تاریخی

۵ یافته‌ها و بحث

۵٫۱ شناسایی ابعاد و معیارهای سامان‌دهی بافت تاریخی

در این تحقیق، با بررسی ادبیات سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنا و با استفاده از تحلیل محتوایی مطالعات انجام شده در سطح جهان، ابعاد و معیارهای سامان‌دهی بافت‌های فرسوده با رویکرد مورد مطالعه کامل‌تری شناسایی و احصاء شده است. ابعاد و شاخص‌های حاصل از بررسی ادبیات، پس از اعمال نقطه‌نظرات متخصصان در جدول شماره (۲) فهرست شده است.

۵٫۲ ماتریس خودتعاملی ساختاری^۱ (SSIM)

پس از شناسایی ابعاد و معیارهای سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنا توسعه اجتماعات محلی، این عوامل در ماتریس خودتعاملی ساختاری (SSIM) وارد شده است. برای این منظور، ابتدا پرسش‌نامه‌ای طراحی شد که ساختار کلی آن

همانند جدول شماره (۲) است. در این جدول (۱) بیست شاخص انتخاب شده در سطر و ستون اول جدول از پاسخ‌دهندگان خواسته شده که نوع ارتباطات دوجه‌دویی عوامل را مشخص کنند. مدل‌سازی ساختاری-تفسیری پیشنهاد می‌کند که از نظرات خبرگان بر اساس تکنیک‌های مختلف مدیریتی، از جمله توفان فکری^۲ و گروه اسمی^۳ در توسعه روابط محتوایی میان متغیرها استفاده شود. بنابراین، ماتریس خودتعاملی با استفاده از چهار حالت روابط مفهومی تشکیل شد و توسط ۲۰ نفر از خبرگان و متخصصان تکمیل شده است. اطلاعات حاصل بر اساس روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری جمع‌بندی شد و ماتریس خود-تعاملی ساختاری نهایی تشکیل شده است. علائم و حالت‌های مورد استفاده در این رابطه مفهومی عبارت‌اند از:

نماد V: یعنی i منجر به j می‌شود.

نماد A: یعنی j منجر به i می‌شود. نماد X: ارتباط دوطرفه از i به j و برعکس

نماد O: هیچ ارتباطی بین i و j وجود ندارد.

جدول ۲ - ماتریس خودتعاملی ساختاری معیارهای سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنا

	J	I
فصلت سکونت	-	
کیفیت امکانات کابینی		
ساختار مسکونی		
فاصله با پر خیاان		
مساحت عرصه و اعیان		
میزان درآمد ماهانه		
ارزش ملک مسکونی		
وضعیت مالکیت		
پس انداز بانکی		
ثروت قابل تبدیل به پول		
صندوق قرض الحسنه بافت		
نوع شغل مردم بافت		
اعتماد و امنیت		
انسجام اجتماعی		
تصمیم سازی ساکنان		
تعلق خاطر به بافت		
مشارکت اجتماعی و مدل		
هنجارهای مشترک رفتاری		
ارزشمندی زندگی		
آگاهی به هویت تاریخی بافت		

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

1. Structural Self – Interaction Matrix
2. Brain storming
3. Nominal Group

۵٫۳ ماتریس دسترسی اولیه^۱

ماتریس دسترسی اولیه از تبدیل ماتریس خودتعاملي ساختاري به يك ماتریس دو ارزشي (صفر - يك) حاصل شده است. براي استخراج ماتریس دسترسی، باید در هر سطر عدد يك جایگزین علامت‌های V و X و عدد صفر جایگزین علامت‌های A و O در ماتریس دسترسی اولیه شود. حاصل تبدیل تمام سطرها، تشکیل ماتریس دسترسی اولیه است (جدول ۳). سپس روابط ثانویه بین بعد/ شاخص‌ها کنترل شده است. رابطه ثانویه به‌گونه‌ای است که اگر بُعد J منجر به بُعد I شود و بعد K منجر شود، پس بُعد J منجر به بُعد K خواهد شد. با تبدیل نمادهای روابط ماتریس SSIM به اعداد صفر و يك، بر حسب قواعد زیر می‌توان به ماتریس دست پیدا کرد. این قواعد به‌صورت زیر است:

۱. اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد V گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس

دسترسی عدد ۱ می‌گیرد و خانه قرینه آن، یعنی خانه (i,j) عدد صفر می‌گیرد.

۲. اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد A گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد صفر می‌گیرد و خانه قرینه آن، یعنی خانه (i,j) عدد ۱ می‌گیرد.

۳. اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد X گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد ۱ می‌گیرد و خانه قرینه آن، یعنی خانه (i,j) عدد ۱ می‌گیرد.

۴. اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد O گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد صفر می‌گیرد و خانه قرینه آن، یعنی خانه (i,j) عدد صفر می‌گیرد. با توجه به قوانین تکنیک ISM ماتریس دسترسی اولیه مطابق جدول شماره (۲) تبدیل شده است.

جدول ۳ - ماتریس دسترسی اولیه

	J																			
I	c1	c2	c3	c4	c5	c6	c7	c8	c9	c10	c11	c12	c13	c14	c15	c16	c17	c18	c19	c20
c1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
c3	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c4	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c5	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c6	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c7	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c8	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c9	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
c13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
c14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
c15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
c16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
c17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
c18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
c19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
c20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

1. Initial reachability matrix.

است که در صورتی که متغیر A بر متغیر B تأثیر داشته باشد و متغیر B بر متغیر C تأثیر بگذارد، A بر C تأثیرگذار است. در این مرحله، کلیه روابط ثانویه بین متغیرها بررسی شده و ماتریس دسترسی نهایی مطابق جدول (۴) به دست آمده است. در این ماتریس، قدرت نفوذ و میزان وابستگی هر متغیر نشان داده شده است. قدرت نفوذ هر متغیر عبارت است از تعداد نهایی متغیرهایی (شامل خودش) که می‌تواند در ایجاد آنها نقش داشته باشد. میزان وابستگی عبارت است از تعداد نهایی متغیرهایی که موجب ایجاد متغیر مذکور می‌شود.

جدول ۴ - ماتریس دسترسی نهایی

میزان نفوذ	C20	C19	C18	C17	C16	C15	C14	C13	C12	C11	C10	C9	C8	C7	C6	C5	C4	C3	C2	C1	
۱۷	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	-	C1
۷	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	-	۰	C2
۱۳	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	-	۱	۱	C3
۱۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	-	۱	۱	۱	C4
۱۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	-	۱	۱	۰	۱	C5
۸	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۱	C6
۱۶	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۰	۱	۱	۱	۱	۱	C7
۱۸	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	C8
۱۴	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	C9
۷	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	-	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	C10
۹	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	-	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	C11
۱۷	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	C12
۱۳	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	C13
۱۴	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	C14
۱۳	۱	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	C15
۱۳	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	C16
۱۲	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	C17
۱۰	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	C18
۱۳	۰	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	C19
۹	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	C20
	۱۵	۱۷	۱۶	۱۶	۱۵	۱۴	۱۶	۱۶	۱۳	۱۳	۱۱	۱۲	۸	۷	۶	۸	۱۳	۱۷	۱۲	۱۱	میزان وابستگی

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

بیانگر این است که سه عامل وضعیت مالکیت، میزان درآمد ماهانه و ارزش ملک مسکونی به ترتیب و مجموعاً با میزان قدرت نفوذ ۱۸، ۱۸ و ۱۶ بیشترین تأثیر و معیارهای ثروت قابل تبدیل به پول، فاصله با بر خیابان و ثروت قابل تبدیل به پول، کمترین تأثیر

۵٫۴ ماتریس دسترسی نهایی^۱

پس از تشکیل ماتریس دسترسی اولیه، سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی، با دخالت دادن انتقال-پذیری در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می‌شود تا ماتریس دسترسی اولیه سازگار شود. بدین صورت که اگر (i,j) با هم در ارتباط باشند و نیز (j,k) باهم رابطه داشته باشند، آنگاه (i,k) با هم در ارتباط هستند (آذر و بیات، ۱۳۸۷). انتقال‌پذیری روابط مفهومی بین متغیرها، یک فرض مبنایی در مدل‌سازی ساختاری تفسیری است و بیانگر این

در جدول شماره (۴)، قدرت نفوذ (میزان تأثیری که هریک از عوامل بر سایر عوامل دارد) ۲۰ شاخص شناسایی شده برای سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه ارائه شده است. نتایج جدول

1. Final Reachability Matrix

خروجی و ورودی آن یکی است، در فرایند سلسله‌مراتب به‌عنوان مجموعه مشترک محسوب می‌شوند، به‌طوری که این متغیرها در ایجاد هیچ متغیر دیگری مؤثر نیستند. پس از شناسایی بالاترین سطح، آن متغیرها از فهرست سایر متغیرها کنار گذاشته می‌شود. این تکرارها تا مشخص شدن سطح همه متغیرها ادامه می‌یابد. در این پژوهش، سطوح ۸ گانه متغیرها در دوازده جدول به‌دست‌آمده که نتیجه نهایی آنها در جدول شماره (۵) جمع‌بندی شده است. شاخص‌هایی که مجموعه خروجی و مشترک آنها کاملاً یکسان باشد، در بالاترین سطح از سلسله‌مراتب مدل ساختاری تفسیری قرار می‌گیرد.

را در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنا دارند. همچنین در سطح ابعاد، نتایج نشان می‌دهد که اولین ابعاد مؤثر در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه، ابعاد سرمایه مالی است.

۵٫۵ سطح‌بندی عوامل کلیدی

ماتریس دسترسی نهایی باید به سطوح مختلف دسته‌بندی شود. برای تعیین سطح متغیرها در مدل نهایی، به ازای هر کدام از آنها، سه مجموعه خروجی، ورودی و مشترک تشکیل می‌شود. در اولین جدول شاخص یا متغیرهای که اشتراک مجموعه

جدول ۵ - سطح‌بندی عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی

ردیف	عوامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
۱	قدمت سکونت	۲-۴-۵-۷-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۲۰	۳-۴-۶-۹-۱۱-۱۲-۱۵	۴-۱۱-۱۲-۱۵	ششم
۲	کیفیت امکانات کالبدی	۴-۹-۱۰-۱۹	۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۲-۱۹	۹-۱۰-۱۹	اول
۳	ساختمان مسکونی	۱-۴-۹-۱۰-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	۲-۴-۵-۶-۷-۸-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	۴-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	پنجم
۴	فاصله یا پر خیابان	۱-۳-۹-۱۰-۱۳	۱-۳-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۳-۹-۱۰	اول
۵	مساحت عرصه و اعیان	۳-۴-۱۰-۱۳-۱۴-۱۶	۱-۶-۷-۸-۱۲-۱۴-۱۶	۱۴-۱۶	دوم
۶	میزان درآمد ماهانه	۱-۲-۳-۴-۵-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۸-۱۹	۷-۸-۱۱-۱۲	۷-۸-۱۱-۱۲	هشتم
۷	ارزش ملک مسکونی	۲-۳-۴-۵-۶-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۸-۱۹	۱-۶-۱۱-۱۲	۶-۱۱-۱۲	ششم
۸	وضعیت مالکیت	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۸-۱۹-۲۰	۶-۷-۱۱-۱۲	۶-۷-۱۱-۱۲	هشتم
۹	پس انداز بانکی	۱-۲-۴-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۲-۳-۴-۶-۷-۸-۱۰-۱۲	۲-۴-۱۲	پنجم
۱۰	ثروت قابل تبدیل به پول	۲-۴-۹-۱۹	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۱۹	۲-۴-۱۹	اول
۱۱	صندوق قرض الحسنه بافت	۱-۶-۷-۸-۱۲-۱۹	۱-۶-۷-۸-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹	۱-۶-۷-۸-۱۲-۱۹	دوم
۱۲	نوع شغل مردم بافت	۱-۲-۳-۵-۶-۷-۸-۹-۱۱-۱۳-۱۴-۱۹	۱-۳-۶-۷-۸-۹-۱۱-۱۳-۱۴-۱۹	۱-۳-۶-۷-۸-۹-۱۱-۱۳-۱۴-۱۹	هفتم
۱۳	اعتماد و امنیت	۳-۱۱-۱۲-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۱-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۲-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	چهارم
۱۴	انسجام اجتماعی	۳-۵-۱۱-۱۲-۱۳-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۱-۳-۵-۶-۷-۸-۹-۱۲-۱۳-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۳-۵-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	پنجم
۱۵	تصمیم‌سازی ساکنان	۱-۳-۱۱-۱۳-۱۴-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۱-۳-۶-۷-۸-۹-۱۳-۱۴-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۱-۳-۱۳-۱۴-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	چهارم
۱۶	تعلق خاطر به بافت	۳-۵-۱۱-۱۳-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۱-۳-۵-۱۳-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۳-۵-۱۳-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	چهارم
۱۷	مشارکت اجتماعی و مدنی	۳-۱۱-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۸-۱۹-۲۰	۱-۳-۹-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۸-۱۹-۲۰	۳-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۸-۱۹-۲۰	سوم
۱۸	هنجارهای مشترک رفتاری	۳-۱۱-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰	۱-۳-۶-۷-۸-۹-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰	۳-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰	سوم
۱۹	ارزشمندی زندگی	۲-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	۲-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	۲-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	پنجم
۲۰	آگاهی به هویت تاریخی بافت	۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	۱-۸-۹-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸	دوم

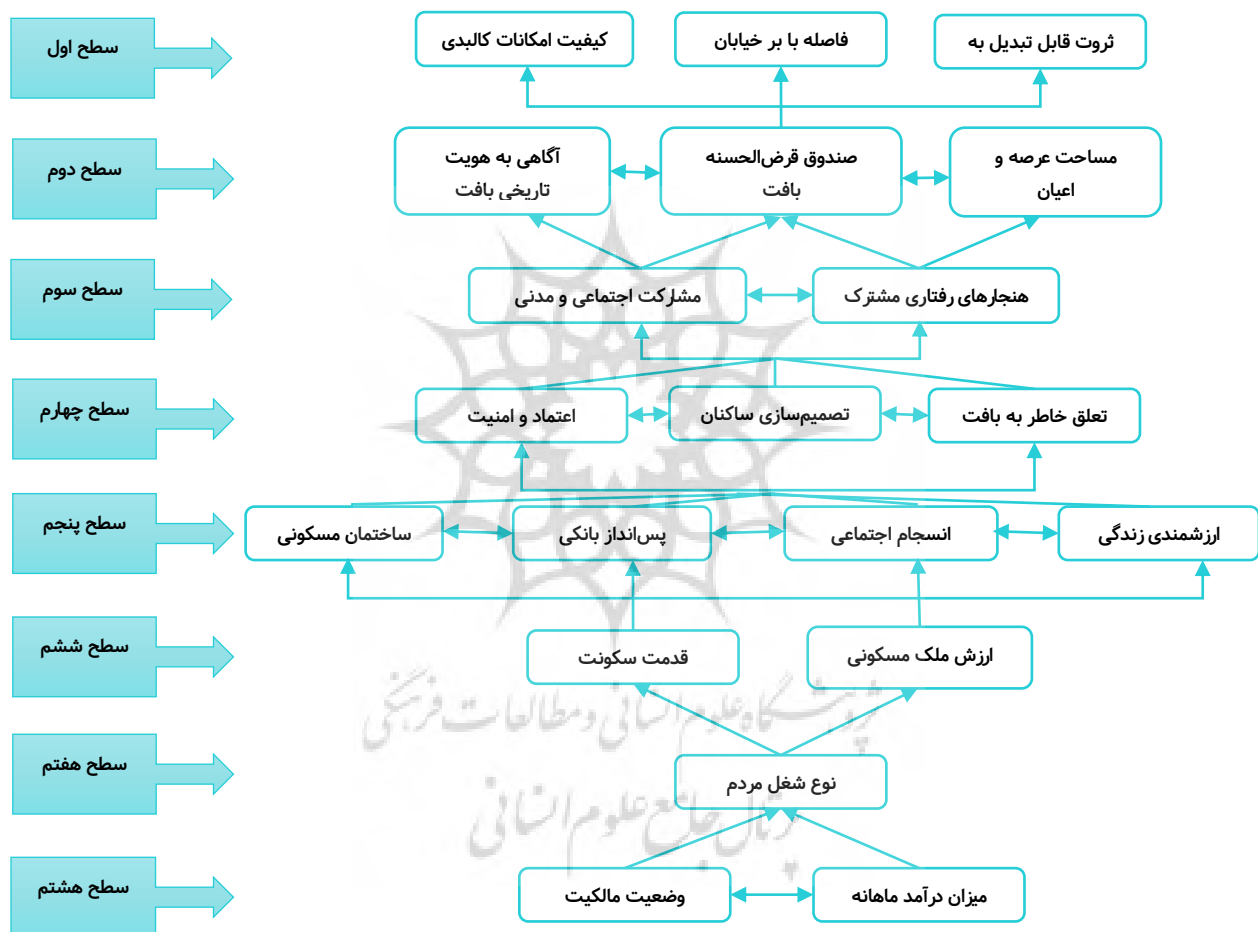
منبع: محاسبات تحقیق حاضر

و ارتباط معیارهای سطوح مختلف نمایان است که موجب درک بهتر فضای تصمیم‌گیری می‌شود. در این بخش معیارهای وضعیت مالکیت و میزان درآمد ماهانه در پایین‌ترین سطح قرار گرفته‌اند که همانند سنگ زیربنایی مدل عمل می‌کنند؛ در نتیجه، سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های

همان‌طورکه در **Error! Reference source not found.** ملاحظه می‌شود عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه، به هشت سطح طبقه‌بندی شده است. در شکل ISM روابط متقابل و تأثیرگذاری بین معیارها

در عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه هستند، ولی عواملی که در سطح بالایی مدل‌سازی ساختاری تفسیری قرار گرفته‌اند، از تأثیرپذیری بیشتری برخوردارند؛ بدان معنا که عوامل سطح ۸، ۷، ۶ و ۵ و ۴ می‌توانند تأثیر زیادی در عوامل سطح ۳، ۲ و ۱ داشته باشند (**Error!** Reference source not found).

دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه می‌بایست از این متغیرها شروع شود و به سایر متغیرها تعمیم یابد. این متغیر با دیگر متغیرها ارتباط متقابل دارند. عوامل توسعه ارزش ملک مسکونی در سطح هفتم و معیارهای ثروت قابل تبدیل به پول، فاصله با بر خیابان و ثروت قابل تبدیل به پول در سطح اول قرار دارد. واضح است تمامی شاخص‌های یادشده از مهم‌ترین عوامل کلیدی

شکل ۲ - مدل ساختاری تفسیری سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی

نفوذ یا اثرگذاری و قدرت وابستگی عوامل، می‌توان تمامی عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه را در یکی از خوشه‌های چهارگانه روش ماتریس اثر متغیرها طبقه‌بندی کرد.

۵٫۶ تحلیل MICMAC

در این مرحله، با استفاده از روش MICMAC نوع متغیرها با توجه به اثرگذاری و اثرپذیری بر سایر متغیرها مشخص شده است. پس از تعیین قدرت

رفتاری، مشارکت اجتماعی و مدنی، ساختمان مسکونی، جزء متغیرهای پیوندی برای سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه به‌شمار می‌رود. این متغیرها نسبتاً تأثیرگذار و تأثیرپذیر هستند و پتانسیل تبدیل به متغیرهای مستقل را دارند. متغیرهای قدمت سکونت، میزان درآمد ماهانه، ارزش ملک مسکونی، وضعیت مالکیت، پس‌انداز بانکی و ثروت قابل تبدیل به پول به‌عنوان متغیرهای مستقل تأثیرگذار هستند که بیشترین تأثیرگذاری بر عوامل مؤثر در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه دارند و از قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی برخوردارند. اصولاً متغیرهایی که قدرت نفوذ بالایی دارند، اصطلاحاً متغیرهای کلیدی خوانده می‌شوند. در واقع هرگونه عملی بر روی این متغیر باعث تغییر سایر متغیرها می‌شود. قدرت نفوذ و میزان وابستگی هر یک از عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه در جدول ۶ و **Error! Reference source not found.** نشان داده شده است.

اولین گروه شامل متغیرهای مستقل (خودمختار) است که قدرت نفوذ و وابستگی ضعیفی دارند. این متغیرها مستقل هستند و ارتباطات کمی دارند. گروه دوم متغیرهای وابسته^۱ هستند که از قدرت نفوذ ضعیف اما وابستگی بالایی برخوردارند. گروه سوم، متغیرهای پیوندی^۲ هستند که از قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردارند. گروه چهارم متغیرهای مستقل (کلیدی)^۳ را دربر می‌گیرد. این متغیرها دارای قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی هستند. همان‌طور که در شکل شماره (۱) ملاحظه می‌شود، متغیرهای صندوق قرض‌الحسنه بافت و آگاهی به هویت تاریخی بافت، بیشتر تحت تأثیر سایر عوامل بوده و از نظریسیستمی جزء عناصر اثرپذیر و وابسته هستند. به عبارت دیگر، در ایجاد این متغیر عوامل زیادی دخالت دارند و خود آن‌ها کمتر می‌توانند زمینه‌ساز متغیرهای دیگر شوند. متغیرهایی هم‌چون فاصله با بر خیابان، مساحت عرصه و اعیان و کیفیت امکانات کالبدی در گروه متغیرهای مستقل (خودمختار) قرار گرفته‌اند که بر روی متغیرهای دیگر دارای قدرت نفوذ و وابستگی خیلی ضعیفی هستند. متغیرهای نوع شغل مردم بافت، اعتماد و امنیت، انسجام اجتماعی، ارزشمندی زندگی، تصمیم‌سازی ساکنان، تعلق خاطر به بافت، هنجارهای مشترک

جدول ۶ - درجه قدرت هدایت و وابستگی متغیرها

متغیرها	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13	C14	C15	C16	C17	C18	C19	C20
قدرت نفوذ	۱۷	۷	۱۳	۱۰	۱۱	۱۸	۱۶	۱۸	۱۴	۷	۹	۱۷	۱۳	۱۴	۱۳	۱۳	۱۲	۱۰	۱۳	۹
میزان وابستگی	۱۱	۱۲	۱۷	۱۳	۸	۶	۷	۸	۱۲	۱۱	۱۳	۱۳	۱۶	۱۶	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۷	۱۵

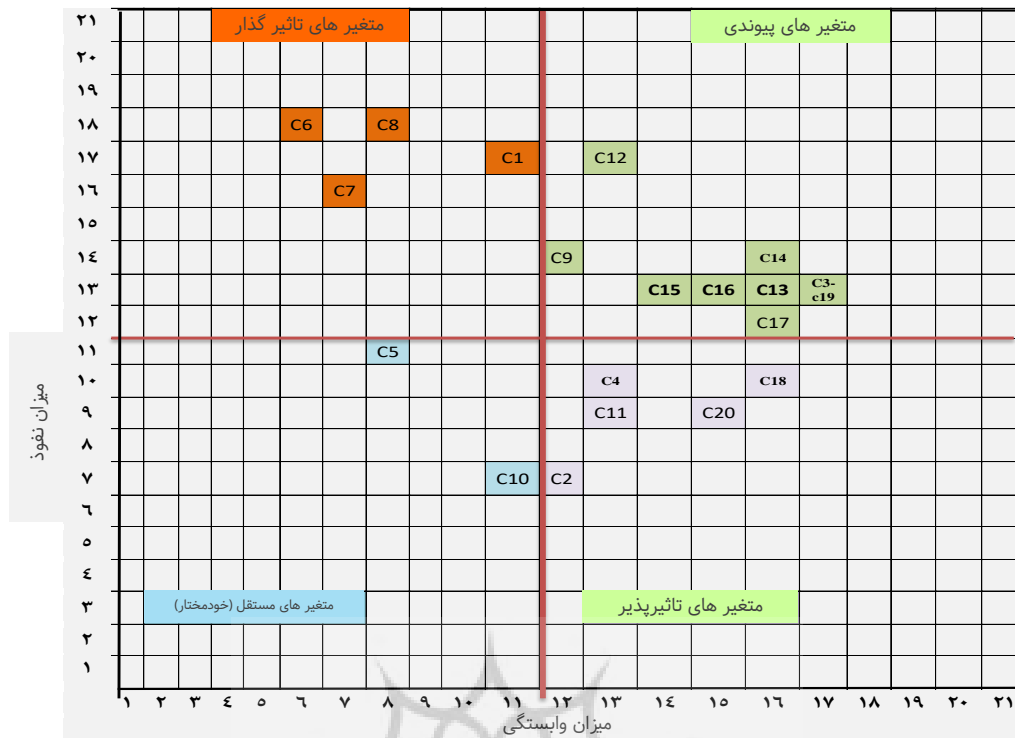
منبع: محاسبات تحقیق حاضر

3. Autonomous variables

1. Dependent variables

2. Linkage variables

شکل ۳ - سطح‌بندی عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه با استفاده از روش MICMAC

ارزش ملک مسکونی، به ترتیب با میزان قدرت نفوذ ۱۸، ۱۸ و ۱۶ بیشترین تأثیر و معیارهای ثروت قابل تبدیل به پول و کیفیت امکانات کالبدی کمترین تأثیر را در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنا دارند. همچنین در سطح ابعاد، نتایج نشان می‌دهد که اولین ابعاد مؤثر در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه، ابعاد سرمایه مالی است. یافته‌های دیگر پژوهش با استفاده از تحلیل MICMAC حاکی از آن است که متغیرهای صندوق قرض‌الحسنه بافت و آگاهی به هویت تاریخی بافت، بیشتر تحت تأثیر سایر عوامل بوده و از نظر سیستمی، جزء عناصر اثرپذیر و وابسته هستند. به عبارت دیگر، در ایجاد این متغیر عوامل زیادی دخالت دارند و خود آن‌ها کمتر می‌توانند در متغیرهای دیگر تأثیرگذار شوند. متغیرهایی همچون مساحت عرصه و اعیان و کیفیت امکانات

۶ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

این تحقیق بینش و شناختی جدید از ماهیت سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه ارائه نموده است که موجب تشخیص اولویت‌های اقدام در فضای تصمیم‌گیری می‌شود. بر همین اساس، در این پژوهش عوامل مؤثر بر سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه (۲۰ عامل)، با استفاده از روش تحلیل محتوا و با تکیه بر نظرات خبره دانشگاهی صاحب‌نظر در حوزه شهری و مراکز پژوهشی استخراج شدند. سپس با طراحی پرسش‌نامه دو دویی به منظور تعیین ارتباطات عوامل، نظرات خبرگان گردآوری و در نهایت، با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری، مدل طراحی شد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد سه عامل وضعیت مالکیت و میزان درآمد ماهانه و

تأثیرگذاری بر عوامل مؤثر در سامان‌دهی بافت تاریخی با رویکرد سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی در شهر ارومیه دارند و از قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی برخوردارند. اصولاً متغیرهایی که قدرت نفوذ بالایی دارند، اصطلاحاً متغیرهای کلیدی خوانده می‌شوند. در واقع هرگونه عملی بر روی این متغیر باعث تغییر سایر متغیرها می‌شود. در نتیجه، هرگونه برنامه و اقدام برای سرآغاز و سامان‌دهی بافت تاریخی شهر ارومیه، باید به نقش کلیدی و پایه‌ای این عوامل توجه نماید. در نتیجه، هرگونه برنامه و اقدام برای سرآغاز و سامان‌دهی بافت تاریخی شهر ارومیه، باید به نقش کلیدی و پایه‌ای این عوامل توجه نماید.

کالبدی در گروه متغیرهای مستقل (خودمختار) قرار گرفته‌اند که مستقل از دیگر متغیرها هستند. متغیرهای نوع شغل مردم بافت، اعتماد و امنیت، انسجام اجتماعی، ارزشمندی زندگی، تصمیم‌سازی ساکنان، تعلق خاطر به بافت، مشارکت اجتماعی و مدنی، ساختمان مسکونی جزء متغیرهای پیوندی برای سامان‌دهی بافت تاریخی در شهر ارومیه به شمار می‌روند. این متغیرها نسبتاً تأثیرگذار و تأثیرپذیر هستند و پتانسیل تبدیل به متغیرهای تأثیرگذار را دارند. متغیرهای قدمت سکونت، میزان درآمد ماهانه، ارزش ملک مسکونی، وضعیت مالکیت، پس‌انداز بانکی و ثروت قابل تبدیل به پول، به‌عنوان متغیرهای تأثیرگذار هستند که بیشترین

منابع

منابع فارسی

- احدنژاد روشتی، محسن؛ یاری قلی، وحید؛ اوچاقلو، روح‌الله (۱۳۹۳). «نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محلی (مورد مطالعه: محله نارمک تهران)»، **مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، سال چهارم، شماره دوازدهم، پاییز ۱۳۹۳، صص ۵۰-۲۵.
- آتش‌سوز، علی؛ فیضی، کامران؛ کزازی، ابوالفضل؛ الفت، لعلیا** (۱۳۹۵)، **مدل‌سازی تفسیری-ساختاری ریسک‌های زنجیره تأمین صنعت پتروشیمی، مطالعات مدیریت صنعتی، شماره ۴۱** تابستان ۱۳۹۵، صص ۳۹-۷۳.
- آذر، عادل، بیات، کریم (۱۳۸۷)، طراحی مدل فرایندمحوری کسب و کار با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM)، **نشریه مدیریت فناوری اطلاعات**، دوره ۱، شماره ۱، صص ۳-۱۸، ۱۳۸۷.
- پیری عیسی، براتعلی خاکپور (۱۳۸۳)، آسیب‌شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش
- آن، **مجله علوم اجتماعی**، دوره دوم، شماره ۲، دانشگاه فردوسی مشهد.
- پیری، عیسی؛ رضاییان، مهدی. (۱۳۹۳). «امکان سنجی توانمندسازی سکونت‌گاه‌های غیررسمی بر بنیان سیاست‌های دارایی‌مبنای توسعه اجتماعات محلی (مطالعه موردی؛ سکونت‌گاه‌های غیررسمی کلان‌شهر تبریز)»، **فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری**، شماره دهم، بهار ۱۳۹۳، صص ۶۶-۷۲.
- تاجبخش، کیان. ۱۳۸۴. **سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه**، تهران. چاپ اول، انتشارات شیرازه.
- حناچی، پرویز؛ محمود پورسراجیان (۱۳۹۱)، **احیای بافت شهری تاریخی (با رویکرد مشارکت)**، تهران. انتشارات دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات.
- خاکی، سمیرا (۱۳۹۴)، شناسایی عوامل حیاتی موفقیت تجارت سیار با رویکرد تفسیری-ساختاری، **فصلنامه اختصاصی تبلیغات و**

مدرنیسم در بافت قدیمی شهرها (مطالعه موردی: شهر ارومیه)، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۴، صص ۶۷۳-۶۹۰.

عارفی، مهیار، «به سوی رویکرد دارایی‌مبنا برای توسعه اجتماعات محلی»، ترجمه نوین تولایی، نشریه هنرهای زیبا، ش ۱۰، صص ۲۲-۲۳، ۱۳۸۰.

فنی، زهره؛ سجادی، ژیلدا؛ سلیمانی، منصور. (۱۳۹۴). «نقش سرمایه‌های اجتماعی درمدیریت و مشارکت محله‌ای. مورد مطالعه: محله‌های تیموری و هاشمی منطقه ۱۰ شهر تهران». مجله آمایش جغرافیایی فضا، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان، سال پنجم، شماره مسلسل هجدهم، زمستان ۱۳۹۴. صص ۱۰۵-۱۲۱.

مطوف، شریف، «نقش مشارکت مردمی در برنامه‌ریزی توسعه کشور»، فصلنامه پژوهش، ش ۳، صص ۴۷-۵۶، ۱۳۷۸.

مطوف، شریف؛ رحیمی، زهره. (۱۳۸۷)، «توسعه دارایی‌مبنا رهیافتی مؤثر در حل معضلات سکونت محلات شهری»، شهرنگار، تیر ۱۳۸۷، شماره ۴۷، صص ۴۲-۴۹.

مسعود، محمد؛ معززی، امیرمحمد (۱۳۹۱) رویکرد دارایی‌مبنا رهیافتی نوین در سامان‌دهی بافت‌های فرسوده و تاریخی، نمونه مورد مطالعه: محله باغ آذری تهران، نشریه مرمت آثار و بافت‌های تاریخی، فرهنگی، سال ۲، شماره ۳، صص: ۶۳-۷۷.

نقدی، اسدالله؛ صادقی، رسول (۱۳۸۵)، حاشیه‌نشینی، چالشی فراروی توسعه پایدار شهری با تأکید بر همدان، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۲۰.

بازاریابی، پارس مدیر شماره ۱، زمستان ۱۳۹۴.

خانگل‌زاده، فاطمه، (۱۳۸۶)، نوسازی و به‌سازی بافت‌های فرسوده شهر بابل (نمونه مورد مطالعه پنج‌شنبه بازار)، پایان‌نامه کارشناسی دانشگاه مازندران.

رضازاده، راضیه؛ محمدی آیدغمیش، فاطمه؛ رفیعیان، مجتبی. (۱۳۹۱). «توسعه اجتماع محلی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی در رویکرد دارایی‌مبنا (مطالعه موردی: محله امامزاده حسن، منطقه ۱۷ تهران)»، فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا دوره شانزدهم، شماره ۲، بهار ۱۳۹۱ صص ۳۷-۵۵.

رضازاده، راضیه؛ محمدی آیدغمیش، فاطمه؛ رفیعیان، مجتبی. (۱۳۹۲). «نقش رویکرد دارایی‌مبنا در توسعه پایدار محلی (مطالعه موردی: محله امامزاده حسن تهران)». باغ نظر، شماره ۲۵، سال دهم، تابستان ۱۳۹۲، صص ۳۹-۴۸.

روحانی، نفیسه. (۱۳۹۲)، «تحلیل بافت فرسوده مسکونی منطقه ۷ شهر اصفهان و راهکارهای سامان‌دهی آن، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال دوم، شماره هفتم، پاییز ۱۳۹۲، صص ۶۳-۷۸.

سجاذزاده، حسن؛ حمیدی‌نیا، مریم؛ دالوند، رضوان. (۱۳۹۶)، «سنجش و ارزیابی ابعاد محرک توسعه در بازآفرینی محله‌های سنتی (نمونه موردی: محله حاجی در بافت تاریخی شهر همدان)، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۴۹، زمستان ۱۳۹۶، صص ۱-۲۲.

اصغر عابدینی، رضا کریمی، سحر اردلان افتخاری، فرزانه ملازاده (۱۳۹۵) بررسی نقش

منابع لاتین

- Friedman, J (1992), "**Empowerment: the politics of alternative development**", Oxford, Black - well Publication
- Habibi, M. & Saeedi rezvani, H. (2006), "Urban collaborate, discover comment on the situation in Iran", **Journal of Fine Arts**, No. 21 (in Persian)
- Onyx, J., Bullen, P. (2000). "Sources of social capital". In I. winter (Ed), social capital and public policy in Australia (pp. 105 - 134). Melbourne: **Australian Institute of family studies.**
- Sarafi, M. & Tavakolinia, J. & Mohammadian mosamam, H. (2015), "**New ideas in urban planning** ", published Ghadiani, Tehran (in Persian)
- Sarafi, M. (2003), "The foundations of sustainable development in Tehran metropolis", **publication citizen**, Number 11 (in Persian)
- Kretzmann, J. & J. McKnight(1993), **Building Communities from the Inside Out: a Path toward Finding and Mobilizing a Community's Assets**, Chicago, IL: ACTA Publications.,
- Mathie, A. & G. Cunningham, (2002), "**From Clients to Citizens: Asset-Based Community Development as a Strategy for Community Driven Development**", Occasional Paper Series, No. 4, Coady International Institute, Canada.
- Arefi. M., , (2008) **Asset-Based Approach to Community Development**, Published by United Nations Human Settlements Program, Nairobi, in: www.unhabitat.org
- Peerapun, Wannasilpa (2012). Participatory Planning Approach to Urban Conservation and Regeneration in Amphawa Community, **AsianJournal of Environment-Behavior studies**, Vol 3, Number 7.,Thailand.
- Rakesh D, Raut, Balkrishna, Narkhede, Bhasker B, Gardas (2017), **to identify the critical success factors of sustainable supply chain management practices in the context of oil and gas industries: ISM approach**, Renewable and Sustainable Energy Reviews 68 (2017) 33-47.
- South, T. C. , (2007) "**A Place They Call Home: Driving Improvement through Neighborhood Working**", Victoria Industrial Estate, Burgess Hill, in: www.lga.gov.uk
- Reddy, N., (2003) **Empowering Communities through Participatory Methods**, Manak Publications
- Arefi, M. (2004). Neighborhood Jump-Starting: Los Angeles Neighborhood Initiatives, Cityscape. **Journal of Policy Development and Research**, 7 (1): 5-22.